

Ірына ПРЫЛОЎСКАЯ,
настаўнік-дэфектолаг
вышэйшай катэгорыі,
Пінкавіцкі яслі-сад Пінскага раёна
Брэсцкай вобласці

ДА НАВУЧАННЯ — З ЦІКАЎНАСЦЮ

Сёння ўжо ніхто не задае пытанне, патрэбна камп'ютарызацыя спецыяльнай адукацыі ці не. Згодна канцэпцыі інфарматызацыі сістэмы адукацыі, прынятай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь, педагагічныя работнікі павінны засвоіць інфармацыйна-камунікатыўныя тэхналогіі (далей ІКТ). Таму само жыццё падвяло мяне, настаўніка-дэфектолага, да выкарыстання ІКТ у карэкцыйна-адукацыйнай рабоце.

У час заняткаў з дзецьмі з агульным недаразвіццём маўлення (далей АНМ) адным з асноўных сродкаў пашырэння іх уяўленняў выкарыстоўваем прэзентацыі, слайд-шоу, мультымедыйныя фотаальбомы.

Прэзентацыя дае магчымасць разглядаць складаны матэрыял паэтапна, звяртацца да вывучаемай тэмы і паўтараць папярэдняю. Таксама можна больш дэталева спыніцца на пытаннях, якія ў дзяцей выклікаюць цяжкасці. Выкарыстанне анімацыйных эфектаў спрыяе павышэнню цікавасці выхаванцаў да матэрыялу, які вывучаецца, і дае магчымасць будаваць заняткі лагічна, навукова, з выкарыстаннем відэафрагментаў. Заўважыла, што пры такой арганізацыі работы ў дзяцей паляпшаецца памяць, яны больш актыўныя на занятках.

Пры выкарыстанні ў карэкцыйна-адукацыйным працэсе спецыялізаваных ІКТ ўлічваю заканамернасці і асаблівасці развіцця дзяцей з АНМ, што дазваляе павялічыць эфектыўнасць карэкцыйнага навучання, паскорыць працэс карэкцыі гукавымаўлення.

Пачынаем з гульніў, якія старанна падбіраюцца з улікам узросту і накірунку дзейнасці. Гуляючы, дзеці вучацца планавыць, лагічна будаваць свае выказванні, развіваць уяўленні, здольнасць да прагназавання выніку дзеянняў.

Мяне зацікавіла спецыялізаваная лагапедычная карэкцыйная праграма «Гульні для Тыгры», якая распрацавана на аснове метадык навучання дзяцей з асаблівасцямі развіцця, прызначана для карэкцыі агульнага недаразвіцця маўлення ў дзяцей старэйшага дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту. Яна прапануе больш за 50 практыкаванняў з некалькімі ўзроўнямі складанасці, якія аб'яднаны ў чатыры тэматычныя блокі: «Прасодыка», «Гукавымаўленне», «Фанематыка», «Лексіка». Кожны блок праграмы «Гульні для Тыгры» складаецца з некалькіх модуляў, якія прадстаўлены ў падменю. Пры гэтым практыкаванні, што ўваходзяць у склад модуляў, накіраваны на карэкцыю і развіццё вызначаных моўных і маўленчых кампанентаў. Колеравы фон кожнага блока («Гукавымаўленне» — ружовы, «Прасодыка» — зялёны, «Фанематыка» — блакітны, «Лексіка» — жоўты) захоўваецца ва ўсіх яго практыкаваннях і псіхалагічна спрыяе стварэнню адзінай асацыятыўнай лініі карэкцыйнай работы. Пры правядзенні карэкцыйных заняткаў па гукавымаўленню выкарыстоўваю практыкаванні: «Збяры літару з 2 частак», «Збяры літару з 4 частак», для запамінання літары — практыкаванне «Знайдзі літару».

Шырока выкарыстоўваю гульні і гульніавыя практыкаванні, якія распрацаваны на аснове мэдыятэхналогій: «Баба Яга вучыцца чытаць», «Хатні лагапед», «Вучымся размаўляць правільна», «Азбука малым». Іх можна ўключаць у кожны этап заняткаў, пры тлумачэнні новага, паўтарэнні і замацаванні пройдзенага матэрыялу. Гульні і гульніавыя практыкаванні даспадобы дзецям, бо ў іх ёсць наяўнасць «феномена здзіўлення», варыятыўнасць, інтэрактыўнасць.

Зрабіць навучанне больш цікавым мне дапамагае «Хатні лагапед». Дзеці ў гульнявой форме вучацца вымаўляць пэўныя гукі, з цікаўнасцю паўтараюць мноства скарагаворак, прымавак, што дапамагае больш дакладна адпрацаваць патрэбны гук, а таксама развіць дыкцыю. Цікаваць выхаванцаў у гэтай праграме міні-гульні «Гукавічок» і «Угадайка». Дзеці з задавальненнем паўтараюць забаўныя «рыкаўкі», «гудзелкі», «пыхкаўкі» і «шмацелкі».

Адной з самых любімых гульняў нашых выхаванцаў з'яўляецца «Вучымся правільна размаўляць». Дзеці з задавальненнем гуляюць у «Галасістыя гукі», «Безгалосыя гукі», «Злыя і ласкавыя гукі» і міжвольна замацоўваюць зычныя і галосныя гукі, цвёрдыя і мяккія, звонкія і глухія. Напрыклад, у гульні «Знайдзі гуку яго хатку» дзеці вучацца дыферэнцыраваць гукі [с] і [з].

Захапляюча праходзяць заняткі па навучанню грамаце з выкарыстаннем праграмы «Азбука малым» з цыкла «Урокі цётхны Савы». Змешчаныя ў ёй гульні замацоўваюць і ўдасканалюць уменні дзяцей дзяліць словы на склады, выконваць гукавы аналіз слоў. Яркія малюнкi, аб'ёмныя адлюстраванні, анімацыя аб'ектаў, гукавое і музычнае суправаджэнне прывабліваюць выхаванцаў.

У сваёй працы выкарыстоўваю не толькі гатовыя камп'ютарныя праграмы, але і ствараю ўласныя, з улікам асаблівасцей кожнага выхаванца. Падбіраю такія заданні, каб дзеці мелі магчымасць прыйсці да адказу самастойна. Так, гульні «Знайдзі малюнак з гукам [з]», створаная ў праграме PowerPoint, дае магчымасць не толькі знайсці выяву з пэўным гукам, але і самастойна перацягнуць яе ў пэўнае месца.

Асаблівасці выкарыстання ІКТ у карэкцыйна-адукацыйным працэсе:

- камп'ютар нясе ў сабе тып інфармацыі, зразумелы дзецям дашкольнага ўзросту, якія пакуль не ўмеюць чытаць і пісаць. Рухі, гук, мультыплікацыя надоўга прыцягваюць увагу дзіцяці;

- праблемныя заданні, заахвочванне дзяцей пры іх правільным вырашэнні з'яўляюцца стымулам пазнавальнай актыўнасці;

- камп'ютар дазваляе мадэляваць такія жыццёвыя сітуацыі, якія нельга ўбачыць у штодзённым жыцці (напрыклад, як ляціць ракета ці спадарожнік).

Выкарыстанне камп'ютарных праграм уключае тры асноўныя этапы:

- *падрыхтоўчы* — праз дыдактычныя гульні, гутаркі, спаборніцтвы дзеці падрыхтоўваюцца да выканання задання, паглыбляюцца ў сюжэт заняткаў. Сюды ўключаецца гімнастыка для вачэй, пальчыкавая гімнастыка для падрыхтоўкі зрокавага, маторнага апарату да работы;

- *асноўны* — складаецца з авалодвання спосабам кіравання праграмай для дасягнення выніку і самастойнай гульні дзяцей за камп'ютарам;

- *заклучны* — патрэбен, каб зняць зрокавае, мышачнае і нярвовае напружанне выхаванцаў.

Падбраны спецыяльныя практыкаванні для вачэй, якія выконваюцца сістэматычна. Звычайна гімнастыку для вачэй праводжу за 5—10 хвілін перад пачаткам работы на камп'ютары.

У рамках комплекснага падыходу ў карэкцыйнай рабоце актыўна ўжываю ІКТ і ў рабоце з бацькамі. Здымаю невялікія эпізоды заняткаў, раблю фотаздымкі, якія маніруюцца ў тэматычныя відэастужкі і прэзентацыі, і паказваю на бацькоўскіх сходах. Так былі створаны: прэзентацыя «Падказкі для бацькоў», тэматычныя прэзентацыі, розныя пальчыкавыя і артыкуляцыйныя практыкаванні, картатэка гульняў і інш. Усё гэта дазваляе бацькам зазірнуць у свет свайго дзіцяці, замацаваць з ім матэрыял дома.

Такім чынам, прымяненне ІКТ не толькі павышае якасць работы і карэкцыйна-адукацыйнага працэсу ў цэлым, але і істотна дапамагае зрабіць працэс навучання больш разнастайным, цікавым і інтэнсіўным.

ЗНАЁМСТВА З ГУКАМ І ЛІТАРАЙ «З»

ЗАНЯТКІ ПА АДУКАЦЫЙНАЙ ВОБЛАСЦІ «НАВУЧАННЕ ГРАМАЦЕ» ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ СПЕЦЫЯЛЬНАЙ СТАРШАЙ ГРУПЫ (5–6 гадоў) З АГУЛЬНЫМ НЕДАРАЗВІЦЦЁМ МАЎЛЕННЯ

Праграмныя задачы: фарміраваць уменне дзяцей суадносіць гукі [з] і [з'] з літарай З; працягваць замацоўваць навыкі вымаўлення складоў і слоў, правядзення гукавога аналізу слоў з выкарыстаннем фішак; удасканалваць фанематычны слых і ўспрыманне; развіваць прасадычны бок гаворкі, увагу, успрыманне, агульную матарыку, каардынацыю рухаў пальцаў рук; выхоўваць навыкі самакантролю і ўзаемакантролю.

Матэрыял і абсталяванне: лялька Нязнайка, каляровыя фішкі для гукавога аналізу слоў, палачкі для канструявання, лісты-размалёўкі з выявай зорак, простыя алоўкі па колькасці дзяцей, ноўтбук, экран, мультымедыйны праектар.

Ход заняткаў

Арганізацыйны момант.

Настаўнік-дэфектолаг (Н.-д.). Да нас на заняткі завітаў госць. (На экране з'яляецца выява Нязнайкі.) Вы пазналі яго? (Так.) Хто гэта? (Нязнайка.) Ён рыхтуецца, як і вы, пайсці ў першы клас, таму вучыць гукі і літары. Але яму гэта вельмі складана даецца. Дзеці, давайце раскажам Нязнайку, што такое гукі і літары. (Гукі мы вымаўляем і чуем, а літары чытаем і пішам.) Прапаную пагуляць разам з Нязнайкам.

Гульня «Назаві агульны гук у словах»

Н.-д. Калі вы правільна вызначыце агульны гук для кожнай групы слоў, то даведаецеся, пра што мы будзем гаварыць сёння на занятках.

Зяц, зубр, замок. (Агульны гук для гэтых слоў — [з].) Зіма, зямля, зерне. (Агульны гук — [з'].)

Малайцы, правільна. Вы сёння пазнаёміцеся з літарай, якая пазначае гукі [з] і [з'].

Ахарактарызуйце гук [з]. (Гук [з] — зычны, цвёрды, звонкі.) Ахарактарызуйце гук [з']. (Гук [з'] — зычны, мяккі, звонкі.) Гукі [з] і [з'] абазначаюцца літарай З.

На гэту літару паглядзі!
Яна зусім як лічба 3.

З якіх элементаў складаецца гэтая літара? (З двух паўколаў.)

Паглядзіце, як мастакі малююць гэтую літару. (Дзеці разглядаюць літару З.)

Паслухайце верш пра літару З і паўтарыце яго спачатку шэптам, а затым гучна.

Зяц прыгожа вушы склаў,
Літару новую адлюстравай.

Дзеці выконваюць заданне.

Н.-д. Выкладзіце літару З. (Дзеці канструююць літару З з палачак.)

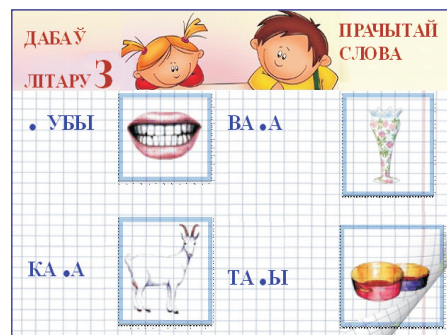
Добра, ва ўсіх атрымалася прыгожая літара З. Давайце пакажам Нязнайку, як вы ўмеце чытаць.

Дзеці чытаюць склады: спачатку гарызантальна, потым вертыкальна.

Гульня «Жучок-Літараед»

Н.-д. Жучок з'еў у словах усе літары З. Трэба ў кожным слове замест кропак уставіць літару З і вымавіць слова цалкам. Калі слова прачытана правільна, то з'явіцца адпаведны малюнак.

Дзеці выконваюць заданне.

Н.-д. Нязнайку спадабалася, як вы чыталі склады і словы. (На экране з'яўляецца выява зімы.) Якая пара года адлюстравана на экране? (Зіма.) Назавіце зімовыя месяцы па парадку. (Снежань, студзень, люты.)

Фізкультмінутка

Вечар дрэмле ў небе сінім,
(Узмахі рукамі ўверх.)
Зоркі ўзімку запаліў.
(Разводзяць рукі, апускаюць уніз.)
Вецер ссыпаў сіні іней,
(Страсаюць кісці рук.)
Месяц светам ноч заліў.
(Прысядаюць, рукі на калені.)

Н.-д. Прапаную пры дапамозе каляровых фішак правесці гукавы аналіз слоў зіма і зубы.

Дзеці самастойна праводзяць гукавы аналіз слоў. Правільнасць выканання правяраюць на экране (там паслядоўна з'яўляюцца фішкі для абазначэння гукіў).

Н.-д. Паглядзіце на схемы дадзеных слоў. Чым яны падобныя? Чым адрозніваюцца? (Адказы дзяцей.) Пры дапамозе палачак самастойна вылажыце словы: зіма, зубы.

Дзеці выкладваюць словы, затым правяраюць правільнасць выканання задання.

Н.-д. Паглядзіце ўважліва на экран. Прыдумайце дзяўчынцы імя, якое будзе пачынацца на гук [з] або [з']. (Зоя.) Складзіце сказ па малюнку.

Гэты сказ павінен адпавядаць дадзенай схеме: _ _ _ _ _.

(Зоя запуская паветранага змея.)

Колькі слоў у дадзеным сказе? (У дадзеным сказе 4 словы.) Складзіце сказ па малюнку. Звярніце ўвагу на схему:

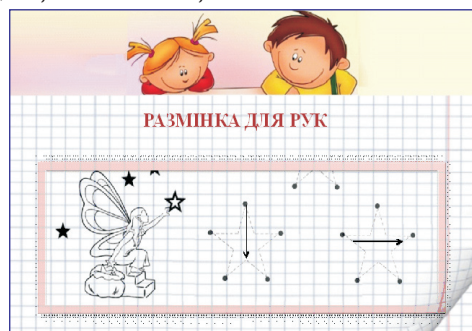
_ _ _ на _ _ _.

(Малта сядзіць на дрэве.)

Заслухоўваюцца іншыя варыянты сказаў.

Н.-д. Вы выдатна справіліся, малайцы! Перад вамі — лісты, на якіх намалюваны зоркі. Пры дапамозе алоўкаў акуратна абвядзіце іх контур і заштрыхуйце ў тым напрамку, які ўказвае стрэлка.

Дзеці выконваюць заданне.

Н.-д. І з гэтым заданнем вы справіліся! Як вы думаеце, мы змаглі дапамагчы Нязнайку разабрацца, што такое гукі і літары? (Адказы дзяцей.) Якія цяжкасці сустрэлі на занятках? (Адказы дзяцей.) Прышоў час развітвацца з Нязнайкам. Да хуткай сустрэчы!

ЛІТАРАТУРА:

1. Жилик, Л. Компьютерные технологии — уникальное средство / Л. Жилик // Пралеска. — 2016. — № 4. — С. 58—61.
2. Кривошеев, А.О. Разработка и использование компьютерных обучающих программ / А.О. Кривошеев // Информационные технологии. — 1996. — № 2. — С. 14—17.
3. Кукушкина, О.И. Компьютер в специальном обучении: проблемы, поиски, подходы / О.И. Кукушкина // Дефектология. — 1994. — № 5. — С. 3—8.
4. Ланге, П. Мультимедия как зеркало будущего информационного общества / П. Ланге, А. Барон // Среда. — 1996. — №№ 5—6. — С. 48—54.
5. Ретина, З.А. Новые информационные технологии: специализированная компьютерная логопедическая программа «Игры для Тигры» / З.А. Ретина, Л.Р. Лизунова // Вопросы гуманитарных наук. — 2004. — № 5 (14). — С. 285—287.
6. Тимофеева, Ж.А. О способности детей с нарушением в развитии извлекать информацию из общения с героем компьютерной программы / Ж.А. Тимофеева // Дефектология. — 1997. — № 2. — С. 41—49.
7. Шкнай, Л. Информационно-коммуникативные технологии в развитии детей дошкольного возраста: история и современность / Л. Шкнай // Пралеска. — 2016. — № 12. — С. 30—34.